

היבטים לשוניים בפרשת ויצא פג

תזכורת על הכינוס תורה ולשון במצפה יריחו פרטים בעמוד האחרון.

דקדוקי מילים וחלקם בעלי שינויי משמעות בפרשת ויצא ובהפטרה, ובראשון של וישלח

כח יא מְרַאשֶׁתִּיו: המ"ם בשוא והאל"ף חטופה, כן גם בפס' יח
כח יד כַּעֲפָר: העמדה קלה בכ"ף למנוע הבלעת העי"ן החטופה
כח טו אַעֲזֹבָךְ: הזי"ן בקמץ חטוף (קטון) והבי"ת בשוא נח. אֵת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לָךְ: יש להקפיד על מיקום הטעמים ולהימנע מקריאה אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ
כח טז מְשַׁנֶּתָּ: יש להקפיד על קריאת הדגש שבשי"ן, שלא יהא כאילו מדובר על לימוד משנה ¹ וְיֹאמֶר: בזקף גדול ולא ברביע
כח כ וַנִּתֶּן-לִי: געיה בנו"ן
כח כא לֵאלֹהִים: האל"ף כלל אינה נשמעת
כח כב עֲשֹׂר אֲעֲשֶׂרְנוּ לָךְ: טעם טפחא בתיבת עֲשֹׂר, אין לחוש לאותם ספרים אשר הטעימו בטעות עֲשֹׂר אֲעֲשֶׂרְנוּ לָךְ
כט א עליית שני
כט ג וַגִּלְלֵנוּ: למ"ד ראשונה בשווא נע ולא בחטף
כט ו בָּאָה: הטעם באל"ף מלרע, המטעים את הבי"ת משנה משמעות
כט ט בָּאָה: הטעם בבי"ת מלעיל, המטעים את האל"ף משנה משמעות
כט טו הִכִּי-אָתִי: יש להבחין בין שתי המילים ע"י השמעת החי"ת בצורה רהוטה, וגם בהבחנה בין ה"א לאל"ף
כט טז וּלְלַבֵּן: על אף הקושי, למ"ד ראשונה בשווא נח, בדומה בהמשך לא ד וּלְלַאֵה
כט יז וַיִּפֹּת: היו"ד אינה נשמעת, אין לקוראה בשווא!
כט יח עליית שלישי
כט יח וַיֹּאבֶה: יש להעמיד קלות את קריאת היו"ד בסגול למנוע את הבלעת האל"ף החטופה שלאחריה, דבר דומה גם בהמשך הפס' אַעֲבֹדָךְ ובמילה זו הבי"ת בקמץ חטוף והדלי"ת בשוא נח
כט כא הִבֵּה: הטעם בבי"ת מלרע ²
כט כז עוֹד שְׁבַע-שָׁנִים אַחֲרֹת: טעם טפחא בתיבת עוֹד וכן הדבר בהמשך בפס' ל
כט לב בְּעֵנָיִי: העי"ן בקמץ קטן, הנו"ן בשווא נח ואחריה יו"ד בחירק מלא, יש לקרוא: בְּעֵנִי-י
ל א מִתָּה אֲנֹכִי: הטעם בתי"ו מלרע הקורא מלעיל משנה משמעות
ל ג וַתֵּלֶד: הוא"ו בשווא נע (לא בפתח) ובמלרע, וא"ו חיבור ולשון עתיד
ל יד עליית רביעי

¹ וגם מי שאינו מורגל בהדגשת דגש חזק, לפחות יקפיד להניע את השווא! אפ"ר
² בשאר המקומות במקרא – מלעיל

ל טו המַעֲטִי: המ"ם רפויה ללא דגש ובשוא נח³

ל טז יַעֲקֹב: בטעם מונח (שופר הולך) ולא במרכא

ל יח יִשְׁשַׁכַּר הקרי יִשְׁכָּר: השי"ן השניה כאילו אינה כתובה, הקורא יִשְׁשַׁכַּר משתבש

ל כ זָבַד טוֹב: זי"ן בצירי ולא בסגול

ל כא יִלְדָּה בַּת: הטעם נסוג ליר"ד (למ"ד בשווא נע) והבי"ת דגושה מדין אתי מרחיק

ל כז וַיִּבְרַכְנִי: הרי"ש בשווא נע ולא בחטף

ל כח עליית חמישי

נָקְבָה: הנ"ן בקמץ חטוף (קטן) והקו"ף בשוא נח. הקורא בקמץ רחב ובשוא נע – משנה משמעות⁴:

ל ל וַיִּבְרַךְ: הטעם בבי"ת מלעיל

ל לב בַּפְּשָׁבִים: לשים לב לא לקרוא בכבשים, אין כאן שינוי משמעות אבל זו מילה אחרת⁵

ל לד לו יְהִי כְדִבְרֶךָ: טעם טפחא בתיבת לו

ל לז וַיִּקַּח-לוֹ: געיה ביר"ד. מַקֵּל לְבָנָה לַח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן: יש להאיץ מעט את קריאת התיבה לַח להסמיכה לקודמתה ולהימנע משיבוש המשמעות

ל לח בַּשְּׁקָתוֹת: הקו"ף בשווא נע ולא בחטף

ל מ וַיֵּשֶׁת-לוֹ: וַיֵּשֶׁת מוקף ולא קדמא

ל מא לִיחְמָנָה: החי"ת בשווא נח ולא בחטף והמ"ם בצירי

ל מב וּבַהֲעֲטִיף: הבי"ת בשווא נח ויש להעמיד קלות את קריאת הה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה

לא ז הִתֵּל בִּי: הטעם נסוג לה"ה מלעיל

לא יב עֲשֵׂה לָךְ: טעם נסוג אחור לעי"ן

לא טו נִכְרִיּוֹת: הרי"ש בחירק חסר והיר"ד אחריה בחולם מלא ודגש חזק

לא יז עליית ששי

לא כד הַשֹּׁמֵר: מלעיל

לא כט אָמַשׁ: במונח לגרמיה

לא לב גִּנְבָתָם: במלעיל

לא לט תִּבְקָשָׁנָה: הקו"ף ללא דגש ובשוא נח.

גִּנְבָתִי: הבי"ת בשווא נע

³ אין געיא (מתג) בה"א, אבל גם המוסיפים געיא קוראים בשוא נח

⁴ השיבוש מתפרש כפועל בזמן עבר, ולא כציווי. ובמבטא שכל קמץ נהגה בתנועת ו (=מסורות אשכנז ותימן) - ההבחנה היא רק בהנחת השווא! אפ"ר

⁵ וזה מעכב אפי' בדיעבד, למרות שאין בזה שינוי משמעות, כמש"כ בערוך השולחן סי' קמ"ב ס"ג וודאי אם הטעות בעצם התיבה, כמו "כבש"-כשב "אם"-וואם וכיוצא בהם, אף שאין הענין משתנה – מכל מקום מחזירין אותו. וכעין זה כתב ג"כ בביאור הלכה סי' קמ"ב ד"ה אבל.

לא מב הִיָּה לִי: טעם נסוג אחור לה"א

לא מג עליית שביעי

רָאָה לִי-הוּא: תיבת לִי מוקפת ולא במונח

לא מו לְקַטּוּ: הקו"ף רפויה ובשווא נח.⁶ וַיֵּאבְלוּ שָׁם: טעם נסוג אחור ליו"ד

לא מז שְׁהִדּוּתָא – האתנחתא בהברה "תא": "הטעמה מלרעית". כנראה בהשפעת המבטא המלעילי (הנפוץ בקרב יוצאי אשכנז) רבים רגילים להטעים מילים בארמית מלעיל, אף כשצריך להיות מלרע, כמו ברוב המילים שמסתיימות: "-אָ". אפ"ר⁷

קָרָא לוֹ: טעם נסוג אחור לקו"ף

לא מט יֶצֶף: במלעיל

לא נב אֶם-אֲנִי: במלעיל

לא נג בְּפֶתַח אָבִיו יִצְחָק: הטיפחא (/טרחא) במילה בְּפֶתַח, ולא במילה אָבִיו; וקריאה משובשת עלולה ח"ו להשתמע שיִצְחָק הוא "פֶתַח אָבִיו" שבשמו נשבע יעקב... אפ"ר

לב א מפטיר

הפטרה ויצא הושע יא ז – עד סוף הושע ויש מוסיפים פסוקים מספר יואל ב כו-כז האשכנזים מתחילים בהושע יב יג (ויש מוסיפים כנ"ל).

יא ח כְּצַבֵּאִים: האל"ף נחה ואינה נשמעת, קרא: כְּצַבֵּאִים. נְהַפְּךָ: הה"א בשווא נח והפ"א דגושה

יא ט בָּעִיר: הבי"ת בשוא ולא בקמץ

יא י וַיִּחְרְדוּ: הוא"ו בשווא ולא בפתח

יב ב עַם-אֲשׁוּר: אל"ף פתוחה ושי"ן דגושה, בשונה מלקמן יג ז. אפ"ר

יב ה וַיִּשָּׂר: הטעם ביו"ד מלעיל והשי"ן שמאלית

יב יב שָׂדֵי: שי"ן שמאלית

יג א רִתָּת: הרי"ש בשוא לא בסגול, והטעם בת"ו.

וַיֵּאֲשֹׁם: האל"ף בשוא נח

יג ב יִשְׁקֹון: הטעם בקו"ף מלרע

יג ג יִסְעֶר: העי"ן בצירי

יג ד וַאֲלֵהֶם: האל"ף כלל אינה נשמעת

יג ו וַיִּרָם: הרי"ש בקמץ קטן

יג ז אֲשׁוּר: האל"ף בקמ"ץ והשי"ן רפויה⁸

יג ח וַאֲקָרַע: וא"ו החיבור ומנוקדת בשווא, בדומה לו גם בהמשך פס' טו וַיִּבֹשׁ מְקוֹרוֹ וַיִּחַרְבּ

מַעֲנֵנוּ

⁶ המדגיש עובר מצויי בנין קל לעבר נסתרים בנין פיעל

⁷ ההערות שנוספו בחתימת 'אפ"ר' הן של אוריאל פרנק נר"ו.

⁸ לא להחליף עם אֲשׁוּר אל"ף פתוחה ושי"ן דגושה שהוא שם עם, וכאן הוא פועל בעתיד במשמע ראייה (כמו לעיל יב ב).

יג יא אָתָן-לֵךְ געיא באל"ף
 יג יד קָטָבֶךָ: הקו"ף בקמץ רחב, הטי"ת בקמץ חטוף (קטן) הבית בשוא נח
 יד א תַּאֲשֵׁם: האל"ף בשווא נח. בַּאֲלֵהֶיךָ: האל"ף כלל אינה נשמעת
 יד ד וְלֹא-נֶאֱמַר עוֹד: טעם נסוג אחור לנו"ן
 יד ו שְׂרָשׁוֹ: כולם בקמץ רחב
 יד ט לַעֲצָבִים: הלמ"ד קמוצה. פְּרִיָךְ: הפ"א סגולה
 יואל כב כז אָנִי וְאָנִי: האל"ף במילה הראשונה בקמץ ומלעיל; במילה השנייה חטף פתח ומלרע
 ראשון של וישלח:
 ד ו צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה: טעם טפחא בתיבת צֹאן.
 וּאֲשִׁלְחָה: הו"ו קמוצה
 ו לֹאֲדָנִי: הא' נחה קרא: לְדָנִי
 ז שני במנחת שבת
 ח וַיֵּצֵר: הו"ד בצירי
 י שלישי במנחת שבת
 יא קָטָנְתִּי: הטעם בטי"ת הוא גרש (אזלא גרש) ולא רביע⁹

הרב בצלאל אריאל נר"ו בעניין החלוקה לסדרים
 קורי מחשבה לעיון במערכת הסדרים ולגילוי הערכים המוטמנים בה. עין במיקום פתיחת הסדר.
 אין ספק שהגורם המרכזי בקביעת מיקום התחלת הסדר הוא הנושא דמותה את הסדר. כאשר הגיעו חז"ל לפסוק או
 לנושא שרצו להדגיש באופן מיוחד הם פתחו בו סדר חדש. עיקרון זה מתגלה בכמה דרכים: – פתיחת סדר חדש
 לאחר סדר קצר (ויקרא ה, במדבר י, כא), – פתיחת סדר שלא בפתיחת נושא (דברים יג, טז), – פתיחת סדר הקוסעת הרצאת
 דברים (בראשית כא, כה, לט, במדבר כ), – פתיחת סדר לאחר פתיחת הפרשה (שמות טז, ויקרא כ), – בחירת נושא כראש
 סדר בתוך רצף של פרשיות קצרות (ויקרא כא, דברים יז, יט, כ)
 וגם בחלוקת פרשה ארוכה לכמה סדרים: שתי פרשיות ארוכות במיוחד יש בתורה ושתיהן בחומש בראשית. פרשה
 טז היא פרשה סתומה הכוללת מאה ארבעים ושמונה פסוקים. בחלוקה החד-שנתית היא סדרת ויצא. פרשה עז היא
 פרשה פתוחה הכוללת מאה ארבעים וששה פסוקים, היא סדרת מקץ. כשתי פרשיות אלו כלט ההבדל שבין
 התפיסה שבבסיס החלוקה הזרה לפרקים לבין החלוקה היהודית.
 בסדרת ויצא מדגישים ראשי הפרקים מתחילים וסכסוכים.
 פרק ל בבראשית פותח בתיאור ותקנא רחל באחיה.
 פרק לא פותח בדברי בני לבן: לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֲשֶׁר לְאֶבְיָנוּ. [זו הפעם הראשונה בה מואשם
 יהודי בגניבה!]
 לעומתם, ראשי הסדרים מדגישים את חמלת ה' על החלשים.
 סדר כז פותח בפקידת לאה: וַיֵּרָא ה' כִּי-שָׁנוּאָה לָאָה.
 סדר כח פותח בזכירת רחל: וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶלְהִים.
 וסדר כט פותח בהבטחת הגנה ליעקב: וַיֹּאמֶר ה' אֶל-יַעֲקֹב שׁוּב אֶל-אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלִמְוֹלְדֶתְךָ וְאֵלֶיךָ
 עָמָד. יהי רצון שנזכה לקיים את המצווה ללכת בדרכי ה'. מה הוא רחום אף אתה היה רחום וכו'.

⁹ שונה מקורן וההולכים בעקבותיו. כבר אמרנו שהרביע אינו מנהג אשכנז המערבי כי לא נהגו כך לפני היידנהיים

ואשר על כן, לעומקו של מקרא, תבואר פרשת ויצא וכן פרשת וישלח על פי המהרש"א הנ"ל: שכל ג' העולמות הנתונים בידי הירא שמים, נתקיימו ביעקב אבינו שנאמרה בו יראת אלקים ככתוב: וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מֶה-נֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה וגו'.

והרי נמצא יעקב שולט בעולם המלאכים שנא' וַהֲנֵה מִלְאָכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, וכן לקמן (לבר') וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְאָכִים לִפְנֵיו ופירש רש"י מלאכים ממש.

וכן נמצא יעקב שולט בעולם התיכון, הוא עולם התכונה, השמש והירח והכוכבים, שנא' וַיֵּלֶן שָׁם כִּי-בָא הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשְׁקֵעָה חֲמָה בַּעֲבוּרוֹ, וכן וַיִּזְרַח-לּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ (לבר').

וכן נמצא שולט הוא בעולם התחתון, עולם הטבע והעשייה, שנא' וַיַּגֵּל אֶת-הָאָבֶן מֵעַל פֵּי הַבְּאֵר. (כט') וכפירוש רש"י: כמי שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעך שכחו גדול.

ועוד יאמר לעומקו של מקרא, כי שלשה עולמות אלו הם כנגד ג' סוגים של יראת שמים, ושלשתם נתקיימו ביעקב:

א. יראת הרוממות כנגד עולם עליון הוא עולם המלאכים. ככתוב: וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מֶה-נֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם,

ב. יראת חטא כנגד עולם התכונה, ככתוב: (וישלח, לבר') וַיֵּרָא יַעֲקֹב מֶאֶד וַיִּצַּר לּוֹ וכפירוש רש"י שם: וַיֵּרָא שְׁמָא יְהִרְגַּ, ויצר לו, אם יהרוג הוא את אחרים. ויהיה נחשב שופך דמים כאחיו עשו, וכפי שאמרו [שבת קנו.] שמוזל מאדים, יכול להשפיע על האדם להיות שופך דמים, ויעקב שלט בתכונה ובמזלות לבלתי היות שופך דמים כאחיו, בכח היראת חטא שלו.

ג. יראת העונש, כנגד עולם העשייה, וכאומרו לרבקה אמו (ותולדות כו'ב'): אֲוִלִּי יִמְשְׁנִי אָבִי וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמִתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי עָלַי קָלְלָה וְלֹא בִּרְכָה: וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קָלְלָתְךָ בְּנִי. ולא חששה שתחול עליה הקללה של יעקב כי ידעה שבכח היראת עונש של בנה לא יאונה לו כל רע, אלא אדרבה, תחול עליו רק ברכה.

ועוד יאמר לעומקו של מקרא, כי יתבאר הפסוק בקהלת סוף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת-הָאֱלֹהִים יֵרָא וְאֶת-מִצְוֹתָיו שְׁמֹר כִּי-זֶה כָּל-הָאָדָם. ועל פי דברי התנאים הנ"ל בדרך נוספת: שיכונו דבריהם כנגד ג' עולמות של הנשמה:

א. עולם הזה, בו הנשמה בגוף, וכנגד זה אמר שמעון בן עזאי או שמעון בן זומא: לא נברא כל העולם כולו אלא לצוות לזה. והיינו שבעולם הזה הגוף והנשמה אחוזים זה בזה בצבת בצבת עשויה, והם משמשים זה את זה כל אחד לצוותא לשני, והיינו שאמר לצוות לזה.

ב. עולם הנשמות, לאחר פטירת האדם, וכר' אבא בר כהנא שאמר שְׁקוּל זֶה כִּנְגַד כָּל הָעוֹלָם כּוֹל, שם שוקלים את האדם לשפטו עבירות כנגד זכויות, ואם זכה מתקיים כנאמר על ידי דניאל (יב'ג'): וְהַמִּשְׁכָּלִים יִתְּרוּ כְּזֶה֩ הָרָקִיעַ וּמִצְדֵּיקֵי הָרָגִים כְּכּוֹכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד.

ג. עולם התחייה, בו יורדת הנשמה מעולם הנשמות לדשן העצמות בקבר ולהעלותו לתחיית המתים. וכר' אליעזר שאמר: כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה. כל עולם התחייה לא נברא אלא בשביל הירא שמים.

או כלך לדרך זו: שלא נברא האדם אלא כדי להגיע לעולם שכולו טוב, לעולם תחיית המתים. שכל תכליתו של האדם הוא לזכות לעולם התחייה והוא עולם הבא האמור במשנה א' בפרק חלק (סנהדרין פרק י'): כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק

לְעוֹלָם הַבָּא וּכְמוֹסְקֶנֶת הַגִּמְרָא שֶׁם, [סנהדרין צ.] שהכופר בעולם הבא הוא תחיית המתים לא יהי לו חלק בתחיית המתים. אבל כל המאמין בתחיית המתים והיינו יראת הרוממות, הרי יש לו חלק לעולם הבא, בתחיית המתים. ככתוב בשירת האזינו ולבט"ו: כִּי חֵלֶק יְהוָה עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

דפי פרשת השבוע בר-אילן ויצא פג

"וְהָיָה מְלֶאכִי אֱלֹהִים עֲלֵי וְיִרְדֵּים בְּר'"

דר' יוסף מורגנשטרן בוגר המחלקה לתנ"ך בבר אילן

בפרשתנו, יעקב אבינו יוצא מבאר שבע ללכת חרנה כמצות אביו ואימו. לפני שהוא עוזב את הארץ הוא מגיע למקום שייקרא בעתיד "בית אל" ולן שם. בבית אל הוא חולם: "וְהָיָה סֵלֶם מַצֵּב אֶרֶץ וְרָאשׁוֹ מִגֵּיעַ הַשְּׁמִימָה וְהָיָה מְלֶאכִי אֱלֹהִים עֲלֵי וְיִרְדֵּים בּוֹ. וְהָיָה ה' נֹצֵב עָלָיו". בפירוש רש"י המודפס ברוב החומשים (מקורו במקראות גדולות, הודפס בונציה בשנת רפ"ד, להלן "דפוס רפ"ד") כתוב: (יב) **עולים וירדים** – עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו. (יג) **נצב עליו** – לשמרו.

נשאל, למה לפי רש"י צריך היה ה' לשמור על יעקב? לאיזה צורך באה השמירה הזאת, אם כתוב בהמשך, בעוד שני פסוקים: "וְהָיָה אֱנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ"? רבי אליהו מזרחי, בפירושו על רש"י, עונה:

ופירש רש"י "לשמרו". והיינו אליבא דמאן דאמר "עליו" על יעקב (בר"ר סט, ג), ולא כמאן דאמר "עליו" על הסולם, משום דפשטיה דקרא מוכח כותיה, דמדקאמר "עולים תחלה ואחר כך יורדים", ואין זה אלא במלאכים של לוייה, שמלאכים שלווהו בארץ אינן יוצאין בחוצה לארץ, ולפיכך עלו תחלה ואחר כך ירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו בחוצה לארץ, כמו שדרשו בבר"ר (סח, יב). וביני ביני, בין עליית מלאכי ארץ ישראל לירידת מלאכי חוצה לארץ, נשאר יעקב בלא שמירה והיה צריך לשמירה בלי ספק, וצריך לומר בהכרח דפירוש "והנה ה' נצב עליו" אינו אלא על יעקב לשמרו.

בעל ספר "נחלת יעקב" בפירושו לרא"ם טוען, שאולי לא היה יעקב זקוק כלל לשמירה, שכן, על פי הדעה בגמרא (חולין צא ע"ב) המלאכים ירדו ועלו באותו הזמן ונפגשו באמצע הסולם. בלשונו של ה"נחלת יעקב": "ולמאן דאמר דפגעי בהדדי לא בעי שמירה".

ניתן להוסיף ולשאו, אולי נשאר יעקב בלי שמירה לא רק בין עליית מלאכי ארץ ישראל לירידת מלאכי חוצה לארץ, אלא גם בין בית אל לחוצה לארץ? שהרי כשם שמלאכי ארץ ישראל אינם יכולים לשמור בחוצה לארץ, כך גם מלאכי חוצה לארץ אינם יכולים לשמור בארץ ישראל. ומלאכי חוצה לארץ ירדו בבית אל שהיא בארץ.

לפי הבנת הרא"ם את דברי רש"י, המלאכים העולים בסולם אינם אותם המלאכים שירדו, אבל אין זה מוכרח, משום שכתוב ברש"י: "עולים תחלה ואחר כך יורדים", כפי שטוען הרא"ם. ייתכן שאותם מלאכים שעלו תחילה ירדו אחר כך, כפי שנראה להלן. בכל מקרה, לא ברור איזו סכנה צפויה ליעקב, שממנה צריך היה ה' לשמרו, כפי שמפרש רש"י. ברור לפי רש"י שהמילה "עליו" פירושה על יעקב ולא על הסולם, אך אפשר לפרש שה' ניצב על הסולם כדי לבשר ליעקב את הבטחת הארץ הכתובה בהמשך הפסוק. ישנם מפרשים שלא הכריעו, וסוברים ש"עליו" יכול לחול הן על יעקב והן על הסולם (הרד"ק ור' יוסף בכור שור).

אין ספק שרש"י היה מודע לקושיות הללו. לפיכך אין זה מפתיע שאנו מוצאים נוסח אחר של פירוש רש"י, הנמצא בדפוס הראשון של פירושו **שהודפס ברומא** (להלן דפוס רומא),¹¹ בשנת ר"ל.¹² בדפוס זה אנו מוצאים תוספת לפירושו כ"דבר אחר" וזו לשונו:

עולים וירדים בו עולים תחלה ואחר כך יורדים. מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאין בחוצה לארץ ועלו לרקיע וירדו המלאכים שבחוצה לארץ ללוותו.

1 לאחרונה הופיע דפוס רומא בשלימותו בשתי מהדורות. (א) דיסרטיציה של מחבר מאמר זה. **פירוש רש"י לתורה בעידן הדפוס** – רומא סביב רל: **היבטים פרשניים, טקסטואליים והיסטוריים**, בר אילן, סיון תשפ"א. (ב) **חמישה חומשי תורה עם תרגום אונקלוס ופירוש רש"י ע"פ דפוס רומא רכ"ט ועם ראשוני פרשני רש"י**, מ' פיליפ (עורך), כרכים א-ז, פתח תקווה תש"פ.

2 דפוס רג"ו די קלבריה, המכונה היום במחקר "דפוס ראשון", קיבל שם זה בגלל שהוא הדפוס הראשון של פירוש רש"י לתורה שמתוארך. אך למען האמת, הוא נדפס בשנת רל"ה, חמש שנים בערך אחרי דפוס רומא.

ד"א אילו מלאכים שירדו בימי אברהם להפוך את סדום ועל שגילו סודו שלמקום ותלו הדבר בעצמן נדחו ממחיצתן קל"ח שנה ואם תחשוב משנולד יצחק עד שפירש יעקב מאביו תמצאם קל"ח שנה עם י"ד שנה ששמש בבית עבר והיו עתה עולים, ששנה הקב"ה שמותם והעלם. וכשחלם יעקב היו יורדים ורואים צורת יעקב החקוקה בכסא הכבוד **"וְהָיָה ה' נֶצֶב עָלָיו"** לשמרו.¹³

המקור לפירוש השני, הנמצא בדפוס רומא, מבוסס על חיבור דברי חז"ל הכתובים בשני מקומות: במדרש בראשית רבה ובתלמוד הבבלי כדלקמן:

בראשית רבה סח, יב

ד"א עולים ויורדים בו, עולים אותם שליוו אותו בארץ ישראל, יורדים אלו שליוו אותו בחוצה לארץ, ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן אמר מלאכי השרת ע"י שגלו מסטורין של הקדוש ברוך הוא נדחו ממחיצתן קל"ח שנה, ר' תנחומא הוה מפיק לישנא קלא, א"ר חמא בר חנינא ע"י שנתגאו ואמרו **"כִּי מִשְׁחָתִים אֲנַחְנוּ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה"** (בראשית יט, יג), היכן חזרו? כאן עולים ויורדים, עולים תחילה ואח"כ יורדים.

תלמוד בבלי, חולין צא ע"ב

"וְהָיָה מִלֵּאבִי אֱלֹהִים עֲלֵים וְיֹרְדִים בּוֹ",

תנא: עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה (רש"י – פרצוף אדם שבארבע חיות בדמות יעקב) ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה. בעו לסכונא (רש"י [בקשו להזיקו] – מחמת קנאה), מיד – **"וְהָיָה ה' נֶצֶב עָלָיו"**.¹⁴

ספר זכרון על פירוש רש"י לתורה, מציג כך את דברי הגמרא: נצב עליו - לשמרו.

בפרק גיד הנשה (חולין צא ע"ב) **"עולים ומסתכלים בדיוקנו של מעלה"**. כלומר, בפרצוף אדם שבארבע חיות המרכבה, שהוא דמות יעקב. **"ויורדים ומסתכלים בדיוקנו של מטה"**. בעו לסכונא, כלומר מחמת קנאה שיגיע ילוד אשה למעלה כזאת. מיד **"וְהָיָה ה' נֶצֶב עָלָיו"** רצה לומר לשומרו מהם, וכן פרשה הרב ז"ל שם.

לפי הפירוש השני, המלאכים שראה יעקב בחלומו לא היו מלאכי הארץ וחוצה לארץ, אלא הם היו אותם המלאכים שירדו בימי אברהם לבשר על הפיכת סדום. כיוון שתלו הגדולה בעצמם, ולא בקב"ה, כשאמרו **"כִּי מִשְׁחָתִים אֲנַחְנוּ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה"**, דחה ה' את עלייתם בחזרה לשמיים עד עת חלום יעקב. בנוסף, לפי פירוש רש"י בדפוס רפ"ד, ללא ה"דבר אחר", קשה להבין למה היה הכרח לפרש **"וְהָיָה ה' נֶצֶב עָלָיו"** – **לשמרו**. אבל לפי הפירוש בד"א, שאותם המלאכים שעלו אחרי שה' שינה את שמם, הם הם אלו שירדו וראו את פני יעקב, מובן למה היה צריך לשמרו. וכפי שפירש בעל ספר זכרון בהתאם לגמרא בחולין: כאשר המלאכים ראו את פני יעקב למטה, ביקשו להזיקו, ולכן מובן למה היה ה' צריך לשמור אותו. ואולי יש רמז נוסף בפסוק לתלות עליו את המדרש בד"א. אפשר להבין בפסוק יב: **"ויחלום יעקב חלום והנה סולם מצב ארצה, וראשו של יעקב (!) מגיע השמימה"**. שם בשמיים ראו המלאכים את דמותו של יעקב חקוקה בכיסא הכבוד, וירדו וראו את דמותו למטה, וקנאו בו ורצו להזיקו. מיד ניצב עליו ה' כדי לשמרו מהם.

יש הבדל גדול בין נוסח דפוס רפ"ד לנוסח דפוס רומא. לפי דפוס רפ"ד המילים **"נצב עליו"** הן דיבור המתחיל שמתפרש **"לשמרו"**. לפי דפוס רומא מילים אלו אינן בגדר הדיבור המתחיל, **אלא הן חלק מהפירוש שנמצא בד"א בפסוק יב**. **"ורואים צורת יעקב החקוקה בכסא הכבוד, 'וְהָיָה ה' נֶצֶב עָלָיו' לשמרו"**.

רבקה זבולון כתבה בשנת תשנז עבודת מ.א. על הנוסח של פירוש רש"י לתורה בדפוסים ראשונים.¹⁵ זבולון מדגישה, בין היתר, את ההבדלים בין דפוס רומא לשאר הדפוסים ואת חשיבותו של דפוס זה, והיא קובעת ש"במהדורה זו יש מידה רבה של עצמאות טקסטואלית", וש"נמצאו בה חילופי נוסח עצמאיים יותר מכל מהדורה אחרת ותוספות בלעדיות שנמצאות רק בה". בהמשך היא כותבת: **"קטעי פירוש ארוכים שנמצאים במהדורת רומא לא הגיעו למהדורות ימינו ונעלמו מעיני הלומדים"**.¹⁶ תקוותי, שהופעת הנוסח של דפוס רומא במלואו, ומאמרים כמו זה, יאפשרו ללמוד את התורה ואת פירושו של רש"י בצורה מעמיקה יותר. כמו כן, אני מקווה שחילופי הנוסח

3 הפירוש הזה נמצא בשלושה כת"י של פירוש רש"י לתורה: פרמה 3256 (קעב), אוקספורד 187 (קנט), ופרמה 3115 (קסה). באחרון הפירוש נמצא בשוליים, כנראה המחזיק של הכת"י חשב שזה היה מספיק חשוב, והוסיף אותו.

4 גם במדרש הגדול כתוב: **"ד"א עולים ויורדים"**. מלמד שהיו המלאכים כל אותה הלילה עולין ורואין דמותו של יעקב חקוקה תחת כסא הכבוד ויורדין ורואין דמותו למטה, ביקשו להזיקו מיד" (פרשת ויצא סעיף יב).

5 ר' זבולון, **הנוסח של פירוש רש"י לתורה בדפוסים הראשונים – יחסם זה לזה והשתלשלות נוסחם עד למהדורות ימינו**, עבודת מוסמך, האוניברסיטה העברית, ירושלים תשנ"ז.

6 זבולון, שם, עמ' 122.

העצמאיים והתוספות הבלעדיות הנמצאות רק בנוסח החשוב הזה, לא ייעלמו יותר מעיני הלומדים.
ע"כ ד"ר יוסף מורגנשטרן

אתוון דאוריתא. מה נִזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. אמרו בזבחים (צו): דאין עשה דוחה לא-תעשה שבמקדש. ונראה הטעם, משום דיסוד הדין של עשה דוחה ל"ת הוא משום דעשה עניינה אהבה ול"ת עניינה יראה, ואהבה עדיף מיראה (כמבואר ברמב"ן עה"ת פ' יתרו)¹⁷. ולכן במקדש דשם ענין היראה כדאמרו בירושלמי (ברכות פ"ד ה"ה) דמשם יראה יוצאה לעולם וכן בבבלי (תענית טו. ובירושלמי ברכות פ"ז ה"ג) שאין "נורא" אלא ביהמ"ק, שנאמר "נִזְרָא אֱלֹהִים מִמְּקוֹדֶשֶׁךָ" (תהלים סה, לו) וכן נאמר "וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נִּזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים" לכן אין שם בבית המקדש עדיפות לאהבה יותר על יראה, כיון דשם הוא מדריגת היראה, ולכן אין היראה נדחית מפני האהבה. ודו"ק. (גליוני הש"ס ירושלמי זרעים כרך א' אות לד).

כט ו זרע שמשון וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהָיָה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֵּאֵן בַּמִּדְבָּר רבה (כאן) וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לוֹ בִּינִיכֶם לְבִינִי, וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם, וַאֲנִי פִטְטִין אֶת בְּעִי, הִנֵּה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֵּאֵן הִדָּא אַמְרָה שֶׁהַדִּיבּוּר מִצּוֹי בְּנָשִׁים, וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא עַת הָאִסְפָּה הַמִּקְנָה, אִמֵּר לָהֶם אִם שׁוֹמְרֵי שְׂכָר אַתֶּם הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל, וְאִם שְׁלֹכֶם אַתֶּם רוֹעִים, לֹא עַת הָאִסְפָּה הַמִּקְנָה הִשְׁקוּ הַצֵּאֵן לָכּוּ רְעוּ. ע"כ, וַאֲנִי מוֹבֵן מִדּוֹעַ לֹא פִירְשׁוּ כַפְשׁוֹטוֹ שִׁשְׁאֵל אֹתָם יַעֲקֹב לְשִׁלּוּמוֹ שֶׁל לָבָן, וּמִדּוֹעַ הִבִּינוּ שִׁשְׁאֵל אִם יֵשׁ שְׁלוֹם בִּינִיכֶם לְבִינִי, וְעוֹד קִשָּׁה. מִנֵּין לָמַד הַמִּדְרָשׁ שֶׁהַרוֹעִים הִשִּׁיבוּ לַיַּעֲקֹב אִי פִטְטִין אֶת בְּעִי. וְנִרְאָה, דְּכִיּוֹן דַּעַל ב' הַשְּׁאֵלוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שִׁשְׁאֵל אֹתָם, הִשִּׁיבוּ לוֹ בְּקִיצוֹר "מִחֲרָן אֲנַחְנוּ", "יִדְעֵנוּ", וַאֲנִילוּ בְּשִׁאֵלָה שֶׁל "הַשְׁלוֹם לוֹ" הִשִּׁיבוּ בְּאֶרְכָּה "שְׁלוֹם וְהָיָה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֵּאֵן". וְנִרְאָה דְּמִכַּח קוֹשִׁיָא זֶה הִבִּין הַמִּדְרָשׁ דְּכִשְׁשִׁאֵל אֹתָם "הַשְׁלוֹם לוֹ", כּוֹוֹנָתוֹ הִיָּה אִם יֵשׁ לָהֶם שְׁלוֹם עִמּוֹ. וְכִשְׂרָאוּ הַרוֹעִים שִׁיעֲקֹב שׁוֹאֵל אֹתָם עַל כֵּךְ, חֲשַׁבּוּ שְׁבוּדָאֵי רוּצָה לְשִׁאֵל עוֹד שְׁאֵלוֹת, וְלִכְּן רִצָּה לְדַעַת מִתַּחֲלִילָה אִם אֲנִי אוֹהֲבִים אֹתוֹ, וְאִם יִשְׁאֵל אֹתָנוּ מִה טוֹבוֹ וּמִה חֲסָדּוֹ, אוֹ שֶׁאֲנִי שׁוֹנָאִים אֹתוֹ, וְאִם יִשְׁאֵל אֹתָנוּ מִה רַעְתּוֹ, אוֹ שֶׁרוּצָה לְדַעַת אִם אֲנִי אוֹהֲבִים אֹתוֹ וְלֹא יֵאֱמִין לָנוּ בְּמִה שְׁנִדְבַּר מִטּוֹבָתוֹ, וְאִם אֲנִי שׁוֹנָאִים אֹתוֹ לֹא יֵאֱמִין לָנוּ בְּמִה שְׁנִדְבַּר בְּרַעְתּוֹ, לְכֵךְ תִּיכַף הִשִּׁיבוּ לוֹ שֶׁאֵין רוּצִים לְדַבֵּר עִמּוֹ בִּזְהָ, וַאֲנִי אֶתָּה חֲפִץ לְדַבֵּר בִּזְהָ, "וְהָיָה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה", וְהִיא תִּשָּׁיב לָךְ עַל כָּל שְׁאֵלָתְךָ. וְכִשְׁשִׁמַּע יַעֲקֹב שֶׁאֵינֶם רוּצִים לְהֵאָרִיךְ עִמּוֹ בְּדִיבּוּר, אִמֵּר לָהֶם וְכִי שְׂכִירֵי יוֹם אַתֶּם וְלִכְךָ לֹא הֵאָרַכְתֶּם עִמִּי בְּדִיבּוּר, כִּי הַשְׂכִּיר יוֹם אִסּוּר לוֹ לְהֵאָרִיךְ בְּדִיבּוּר, וְכִמּוֹ שְׁנַפְסָק (חז"מ ס"י שְׁלוֹסְעִיף כ), שֶׁהָרִי הִקְפִּידוֹ עַל בְּרַכָּה רְבִיעִית שֶׁל בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן שֶׁלֹּא יִבְרַכּוּ אֹתָהּ וְא"כ אִם הֵייתֶם שְׂכִירֵי יוֹם, הָרִי הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל, וְהִיָּה עֲלֵיכֶם לְדַקְדָּק בּוֹזֵן שֶׁלֹּא לְאָבְדוֹ לְבַטְלָהּ יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁדִּקְדַּקְתֶּם בְּדִיבּוּר שֶׁלֹּא לְהֵאָרִיךְ עִמִּי בְּדִיבּוּר, וְאִם הִבְהֵמֹת שְׁלֹכֶם, ג"כ הִיָּה מִן הָרָאוּי לָכֶם לְדַקְדָּק יוֹתֵר בּוֹזֵן וְלֹא לְאָבְדוֹ לְרִיק.

כט מא אבני נזר. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן הִבָּה אֶת אֲשֵׁתִי כִּי מָלְאוּ יָמִי וְאֶבְרָאָה אֱלֹהֵי. וּבְרַש"י וְהָלוֹא קָל שְׁבָקִים אֵינִי אוֹמֵר כֵּן, אֲלֵא לְהוֹלִיד תּוֹלָדוֹת אִמֵּר כֵּךְ. וְצָרִיךְ לְבַאֵר מִה שֶׁתִּירָצוּ, דְּעֵדִיין קִשָּׁה דְּמִכָּל מָקוֹם הִיָּה לוֹ לִימֵר בְּלִשׁוֹן צְנוּעָה יוֹתֵר. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבִאֲמַת לְכַאוּרָה צָרִיךְ לְהַבִּין קוּשִׁית רַש"י הִיא בִיעֲקֹב אֲבִינוּ ע"ה שֶׁהִיָּתָה אֲצִלּוֹ מִצּוּה כְּמוֹ תְּפִלִּין אוֹ צִיצִית, וְכִמּוֹ שֶׁהִיָּה אֲצִל אָדָם הָרִאשׁוֹן קוֹדֵם הַחֲטָא, א"כ שְׁפִיר יֵשׁ לִימֵר בְּפִשְׁטוּת "הִבָּה אֶת אֲשֵׁתִי... וְאֶבְרָאָה אֱלֹהֵי".

¹⁷ ז"ל הרמב"ן: מצות עשה, יוצא ממדת האהבה והוא מדת הרחמים, כי העושה מצות אדוני, אהוב לו, ואדוני מרחם עליו. ומצות לא תעשה, הוא מדת הדין ויוצא ממדת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוני, ירא אותו, ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאהבה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוני, הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכך אמרו דאיתי עשה ודחי לא תעשה.

אך צריך לומר, דנהי דאצל יעקב אבינו ע"ה היה כן, מ"מ כיון דאצל כל העולם יש בזה תאוה, ויש בזה גדר צניעות שלא לדבר כן, לא היה צריך יעקב אבינו ע"ה לדבר בלשון כזו שתהיה נראה בעיני העולם כרחוק מן הצניעות.

על זה תירץ רש"י, "אלא להוליד תולדות אמר כך", היינו כיון דיעקב רצה בזה להוליד תולדות וליתן בהם כוח האמת, כמו שנאמר "תתן אמת ליעקב" (מסכת ז, ט) לכן היה מוכרח להגיד בלשון האמיתי כפי מה שראוי לו, כי אצלו לא היה דיבור זה יוצא מגדר הצניעות כלל, כיון שאצלו היתה זו מצוה ככל המצוות, והיה ראוי זה הדיבור לצאת מפיו במצוה זו, ואם כי בעיני העולם יהיה נראה שיצא מגדר הצניעות, בשביל זה לא היה יכול לצאת מן האמת, כיון שהוא היה היסוד להעמיד תולדות ולטעת בהם כוח האמת שלו. (נאות הדשא עמוד רי).

ל א-ב מלוא העומר. ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי: ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן.

יראה לפרש דאמרו (יבמות סד.) נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, יוציא ויתן כתובה. ואמרו שם דאין ישיבת שאר ארצות עולה לו מן המנין, ע"כ. והנה איתא במפרשים (רמב"ן ויקרא יח:כה) שמתה רחל מחמת שיעקב לקח שתי אחיות, ובארץ ישראל היו האבות מקיימין המצוות, לכן מתה בקצה ארץ ישראל, ולא הביאה לארץ ישראל. **א"ה.** לפי סדר המאורעות בפרשת וישלח אחרי כניסת יעקב לא"י, יעקב נפרד מעשו והגיע לשכם. הוא שהה שם כשנה וחצי (לפי רש"י לג יז). אחרי מעשה דינה המשיך דרומה ואז הגיע זמנה של רחל ללדת את בנימין ומתה בלדתה. מכאן שרחל שהתה כשנתיים בארץ לפני שמתה. לשון הרמב"ן שם בויקרא שמתה רחל בדרך [נקטע שרמב"ן הורה למחקר:] ולא הכניס בארץ שתי אחיות [ותוספת רמב"ן עצמו:] בתחלת בואם לארץ: כי בזכותה לא מתה בחוצה לארץ, ובזכותו לא ישב בארץ עם שתי אחיות. והיא היתה הנשאת באיסור האחות. ונראה שנתעברה מבנימין קודם בואם בשכם, ולא נגע בה בארץ כלל מפני הענין שהוזכרנו]. כנראה שהרמב"ן אינו מפרש שנתעכבו שנה וחצי בשכם.

ונראה דזהו שאמרה רחל "הבה לי בנים ואם אין", על כרחך תבוא לא"י כדי להיפקד בבנים, ואז "מתה אנכי" בשביל שלא תחזיק שתי אחיות בא"י. ועל זה השיב לה יעקב "התחת אלקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן", אמר "ממך מנע ולא ממני" וא"כ איני צריך לעלות לא"י ואשה כיון דלא מיפקדה על פריה ורביה, לא מיענשא וא"כ אפי' לו כדברך [שלא יהיו לך בנים], לא תענשי בשביל ישיבת חוץ לארץ.

ולבסוף [מה שהסכימה רחל לעלות לא"י אע"ג שידעה שמיתתה תלויה בזה], יש לומר דכתיב "וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו", ואיתא במדרש (לא נמצא) שזה העצה אשר נטל יעקב מהם אם יתרצו ללכת לא"י שאין לו לדור בא"י עם שתי אחיות ותמות אחת מהן, לכן שאל להן עצה אם יתרצו ללכת לא"י והם השיבו כי יש עוד תירוץ (עי' אוה"ח מט ג) מדוע נשא יעקב שתי אחיות, ולא יושת עליך חטא שתי אחיות גם בא"י, ותפסה רחל סברא זו ליסע לא"י ועל דבר מיתתה יש כמה תירוצים בספרים (ב"ר עד ד שמתה מקללתו של יעקב). וזהו שאמר יעקב "מתה עלי רחל" (מח, י), שלא אהיה בב' אחיות, אבל הכל היה על פי הדיבור, כמו שפירש"י שם.

ל כב חזון יחזקאל. ויזכר אלהים את רחל. במדרש תנחומא (אות ו) איתא: ביקש יעקב לישא את רחל, והיה משלח סבלונות ליתנם לרחל, ולבן נותנן ללאה, והיתה רחל שותקת וכו', ולמה שתקה, אמר רשב"י אמרה: אם משלחת אני ומודעת ליעקב שאבא נותן לאחותי מה שהוא משלח לי, אבא שיכעס עלי אין משיאני לו, ואני מתרחקת מן הגוף הצדיק הזה, אמר לה הקב"ה את שתקת, חייך בזכות אותה שתיקה וזכרך אני שנאמר "ויזכור אלקים את רחל. ע"כ. וקשה דמה רבותא יש בשתיקתה, הרי שתקה ע"פ חשבון של רווח והפסד, וא"כ

מדוע מגיע לה¹⁸ שבר על שתיקתה. אלא מכאן למדנו, שהותרן אינו מחויב דוקא להפסיד, העיקר בכל הענין הוא המדה שלו – הותרנות, והוא רשאי לקחת בחשבון שמשלם לו לוותר, ובלבד שיוותר, והקב"ה יגמול לו כותרנותו.

ל כח הרב גור-אריה צור נר"ו. ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה. לשון תנאי. שכלפי חוץ אמר ואתנה מלשון נתינה, ובלבו ברמאותו התכוון לומר ואתנה¹⁹, שאחליף תנאי עבודתך עשרת מונים. וזה שאמר יעקב לנשיו בשדה: (לא, ו') ואתנה ידעתן כי בכל-כחי עבדתי את-אביכן: רצונו לומר ואתנה ידעתן את אשר אמר ואתנה ואת אשר החליף תנאיו וכו'. ואביכן התל בי והחלף את משכרתי עשרת מנים. והקב"ה שילם לו מידה כנגד מידה, ולא נתנו אלהים להרע עמדי. ולא נתנו להחליף תנאיו.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר גליונות <https://gilyonot.jewishoffice.co.il>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בעניינים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺

¹⁸ ביטוי מתורגם מאידיש, עדיף 'מדוע היא ראויה' וכד'.

¹⁹ א"ה. בדקתי במקרא. השורש ת.ג.ה (ת.ג.י.ו) אינו משמש לשון תנאי הידוע מלשון חכמים, גם כשהוא בהפעיל. מכל מקום, הרבה דרשות חכמים הן על דרך זו, ואפי' במלים יוניות.

תורה ולשון בצהרי יום

בס"ד הננו שמחים להזמין את הציבור

לשיעורים על התורה ולשונה ביום עיון

אשר יתקיים בצהרי "זאת חנוכה", יום שני, ב' בטבת תשפ"ג,

בבית הכנסת "יגל יעקב" ובית המדרש "נר יצחק", מעפה יריחו

13:50 עת שיעורי לשון להפסקה

שלום כהן אזוג	השווא שאחר תנועה גדולה – נע או נח?
משה אוסי	השפעת הערבית על העברית של ימי הביניים (מתורתו של פרופ' יהושע בלאו ז"ל)
אליהוא שנון	"תורת חיים" מניין?
ד"ר אלגתן חן	על "ספר ההשוואה בין הלשון העברית והערבית" לר' יצחק בן ברון (מתורתו של פרופ' דן בקר ז"ל)
אוריאל פרנק	סימון הנקודות העיליות בתנ"ך

16:20 תפילת מנחה

הרב יהודה קרויזר	דברי ברכה מפי מרא דאתרא
ד"ר משה קהן	כניסתה של הלוגיקה לחוכמת הדקדוק בימי הביניים
הרב יהושע שטיינברג	"אבקש לאכול בשר חי, עכשיו!" על משמעות המילה "נא"
יובל וייס	הערות המסורה טעמא קדמא וטעמא תניינא

18:15 תפילת ערבית

לתקצירי ההרצאות היכנסו לאתר: www.maanelashon.org נשמח לראותכם!

רצוי לאשר השתתפות: info@maanelashon.org 0587203297 (אוריאל)

למגיעים באוטובוס: קו 216 יוצא מתחנת הרכבת הקלה בגבעת התחמושת בירושלים

עזרת נשים פתוחה הכניסה ללא תשלום

נודה לכם אם תודיעו לחבריכם על יום העיון ותפיצו בלוחות המודעות
* ייתכנו שינויים בלוח הזמנים

